

UVOD U DOŠAŠĆE I BOŽIĆ

Prijedlog za oblikovanje predadventskog susreta za roditelje

Ana Thea Filipović

Visoka teološko-katehetska škola u Zadru

Susret roditelja u svrhu priprave za Došašće i Božić koji ovdje predlažemo sastoji se od dvaju elemenata: kraćeg poticajnog nagovora voditelja/voditeljice susreta (1) te poticaja za individualni rad roditeljâ i razgovor u malim skupinama (2). Susret se može organizirati u dječjem vrtiću za mlade roditelje predškolske djece, u školi za roditelje školske djece ili u župi za roditelje općenito.¹

1. NAGOVOR

1.1. Nametnuti scenarij Adventa i Božića i pitanje koje se nameće

Božićna ikonografija već je u gradu. Sljedećih će nas dana i tjedana komercijalna industrija preplaviti ponudama koje žele stvoriti predbožićni i božićni ugođaj, odnosno, ponudama koje žele probuditi u nama potrebu za doživljavanjem takva ugođaja. Mediji će nas bombardirati sa stotinama prijedloga adventskih i božićnih dekoracija, recepata za pečenje i kuhanje, savjeta za kupovanje i umotavanje poklona, izazivajući pravo natjecanje oko toga kako izmisliti najoriginalniji dar, kako uhvatiti najbolju prigodu za kupovanje, kako

¹ Prema modelu koji ovdje donosim, sama sam 27. 11. 2002. održala susret s roditeljima djece dječjeg vrtića «Naše Gospe» u Zagrebu, Bukovačka cesta 316.

složiti najrafiniraniji *menu*, kako najljepše okтити božićno drvece i kako prirediti najljepšu stolnu dekoraciju. Vrijeme duhovne sabranosti i promišljanja jednog od središnjih otajstava naše kršćanske vjere tako često postaje vremenom velike strke, užurbanog kupovanja po božićnim popustima, obilaženja trgovina i božićnih sajмова, dodatnih termina za anticipirana božićna slavlja u poduzećima, organiziranja novogodišnjih dočeka i tome slično.

Mnogi ovih dana apeliraju na naše osjećaje, evociraju iskustva i slike iz djetinjstva, nadovezuju se na naše iskonske potrebe za idiličnim ugođajem svjetla, topline i zaštite usred mraka, hladnoće i izloženosti ćudljivostima prirode, bude u nama želju za prisutnošću nekih idealnih, dobrih bića poput anđela i djeda Božićnjaka, drukčijih od onih iz naše svakodnevice i ove naše često krute stvarnosti, apeliraju na naše duboko skrivene čežnje za nekim ljepšim, idealnim svijetom iz djetetove mašte koji još uvijek živi u svakome od nas. No, nerijetko se događa da izvanjsko obilje, blještavilo i poplava različitih podražaja koji apeliraju na naša čula, prekrivaju nutarnju prazninu koju često za sobom ostavlja ovakav način slavljenja adventskog i božićnog vremena u kojemu izvorno značenje tih dana i blagdana kao da sve više iščezava. Koliko god nam mnogi božićni ugođaji i običaji bili lijepi i dragi, oni postaju apsurdnima ako nas udaljuju od izvornog smisla ovoga blagdana. Prije negoli nas zaskoči nametnuti scenarij Adventa i Božića, diktiran zakonitostima konzumizma i tržišne privrede te sve više lišen svoga iskonskog smisla, dobro je da se na čas zaustavimo i sami svjesno odlučimo kako ćemo započeti i kako oblikovati ovo vrijeme koje je pred nama.

1.2. Došašće i Božić za kršćane

Došašće je za nas kršćane vrijeme priprave za blagdan Božića koje se sastoji od četiriju nedjelja, na spomen četiriju tisućljeća, koliko je prema biblijskoj predaji prošlo od stvaranja svijeta do Kristova rođenja. Prva nedjelja došašća, kojom ujedno započinje nova liturgijska godina, uvijek je ona koja je najbliža blagdanu sv. Andrije koji se slavi 30. studenoga. Ovakva priprema za Božić uvela se u Crkvi u 4. stoljeću na Istoku, a u 7. stoljeću ustaljena je i na Zapadu. Ona se razvila po uzoru na korizmu – vrijeme priprave na Uskrs, koji je u

početcima kršćanstva bio najvažniji i jedini kršćanski blagdan. Došašće je, kao što nam sugerira i sam naziv, liturgijsko vrijeme iščekivanja *dolaska*. Ono objedinjuje u sebi kršćansko iščekivanje drugog i konačnog Gospodina dolaska na kraju vremena, te iščekivanje i hod ususret blagdanu Božića, blagdanu njegova rođenja i prvog dolaska na svijet. Prvi dio došašća, do 16. prosinca, više naglašava iščekivanje drugoga, a drugi dio došašća, od 17. prosinca nadalje, usmjeren je na liturgijsko slavljenje prvog Kristova dolaska.

Ovaj povratak i ponavljanje Adventa i Božića svake godine na prvi nam se pogled može činiti stereotipnim, monotonim i dosadnim. Međutim, moramo znati kako ritam redovitog ponavljanja onoga što nam je poznato pomaže našoj psihi da se orijentira u vremenu. Uz ponavljanje istih svetkovina, blagdana i svetih vremena vežu se i određeni rituali koji nam pomažu u integraciji različitih aspekata života i osobnosti. Naš bi život bez tih posebnih vremena i trenutaka slavlja bio siromašan, jer bi izgubio obilježje svečanosti, cjelovitosti i dubine. Blagdane crkvene godine u tom smislu možemo shvatiti kao markaciju na putu koja nam pomaže planirati svoj život i imati pregled nad njim. Ti blagdani nam daju određenu strukturu unutar koje se možemo slobodno kretati. Problem nastaje jedino onda kada se strukture ukrute i postanu svrhom samima sebi umjesto da služe osobama. Strukturiranje i stvaralačka sloboda, forma i improvizacija, tradicija i inovacije zato uvijek moraju ići ruku pod ruku i biti u jednom trajnom dijalektičkom odnosu.

1.2.1. Poziv na budnost i revizija života

Došašće kao iščekivanje drugog Kristova dolaska u svojim biblijskim čitanjima, te adventskim pjesmama i običajima poziva nas na budnost: Budni budite i molite! (usp. Lk 21,36); "Bdijte, dakle, jer ne znate u koji dan Gospodin vaš dolazi. (...) Zato i vi budite pripravi, jer u čas kad i ne mislite, Sin čovječji dolazi." (Mt 24, 42.44) Na ovaj stav budnosti pozivaju nas i adventske pjesme kao i adventske mise zornice, koje u mnogim našim krajevima nanovo oživljavaju. Pod tim vidom poziva na budnost Došašće je srodno s netom minulim vremenom kraja liturgijske godine koji je povezan s navještajem posljednjih vremena i svršetka svijeta. Početak novoga, nove

liturgijske godine tako nas odmah stavlja u eshatološku perspektivu. Što je veliko u jednom malom početku, postaje razvidnim u perspektivi njegova završetka. Ono što mi nazivamo "drugim" Kristovim dolaskom zapravo je dovršenje njegova prvog dolaska koji još uvijek traje. Pogled na Kristov konačni dolazak i iščekivanje toga dolaska ne želi nas, međutim, prestrašiti prijetnjama i slikama o svršetku svijeta, nego želi naglasiti ozbiljnost naše egzistencije i stila života kojim živimo. Želi nam otvoriti daleku perspektivu života i ponukati nas na razmišljanje o bitnim pitanjima prije negoli nas neki nagli i nemili događaj takvim pitanjima zaskoči.

Ovo adventsko vrijeme poziva nas da se zapitamo: Kako protječe naš život, kako njime upravljamo i kako se s njime nosimo? Jesmo li svjesni sposobnosti i darova koje nam je Bog darovao, a s kojima smo ujedno primili i poslanje koje trebamo ispuniti na ovome svijetu? Koji su naši životni ciljevi? Jesmo li sretni i jesu li drugi oko nas i s nama sretni? Iskoristimo ove adventske dane da ozbiljno razmislimo o svom životu, o svojim planovima i željama, o svojim ostvarenjima i mukama, o svome radu i o svome zdravlju, o svome braku, partnerstvu i o svojoj obitelji, o svojim socijalnim odnosima i svojoj odgovornosti na široj društvenoj razini! Možda nam je za to dovoljan jedan sat sabranosti u nekoj crkvi, jedna šetnja u prirodi, jedno druženje s knjigom koja nam može biti od pomoći, jedan ozbiljan razgovor u kojemu ćemo iskreno i kritički napraviti inventuru svoga života. Na taj način možemo spriječiti da se potisnuto nezadovoljstvo i prigušeni konflikti nagomilavaju mjesecima i godinama, a onda najednom izbiju na površinu u obliku u kojemu više nismo u stanju njima vladati. Dobro je razmisliti o malim koracima kako možemo oblikovati svoj život u skladu sa svojim prioritetima, pri čemu je uvijek važno biti realističan, kako nam se ne bi desilo da donosimo velike odluke koje se nikada neće ostvariti. Pritom moramo voditi računa i o svojoj nutarnjoj spremnosti na promjene i o vanjskim datostima unutar kojih trebamo činiti ono što nam je moguće.

1.2.2. Božić – blagdan dolaska spasenja

Božić kao blagdan Kristova rođenja na koji se posebno pripremamo u drugom dijelu Došašća daleko je više od slavljenja

Isusova rođendana. Rođenje Isusa Krista kao povijesni događaj dogodio se prije nešto više od 2000 godina. Taj događaj utjelovljenja Božjega Sina u svom opsegu je ostvaren u potpunosti jednom zauvijek. To je utjelovljenje jedno, jedinstveno i neponovljivo. Za nas kršćane nema reinkarnacije ni drugih utjelovljenja i drugih rađanja Sina Božjega. No, ovaj događaj u svom spasenjskom značenju za sve ljude još nije ostvario svoj puni doseg, to jest još nije dosegao ljude svih vremena, još nije dosegao nas koji živimo danas, između "već" i "još ne", između onoga što se već dogodilo i što još nije doseglo svoju puninu. Stoga Božić po našem slavljenju ove godine postaje za nas djelotvornim, on kao spasenjski događaj doseže nas koji živimo u ovom vremenu i ovoj godini. Rođenje Isusa Krista koje je promijenilo ljudsku povijest postaje tako za nas danas šansom i pozivom koji može promijeniti i naše živote. Spasenje može – ako ga prihvatimo - započeti za nas sada i ovdje, iako će se ono u potpunosti dovršiti tek na kraju vremena, o Kristovu konačnom dolasku. Hoće li nam ovo Došašće i Božić postati vremenom radosti i blagoslova spasenja, ovisi o tome, da li i koliko se tom spasenju želimo otvoriti.

Blagdan Kristova rođenja ili Božića prema pisanim izvorima počeo se slaviti početkom 4. stoljeća i to, u Rimskoj crkvi, na dan 25. prosinca. Zanimljivo je vidjeti zašto se Kristovo rođenje, čiji točan datum niti je poznat, niti je za prve kršćane bio važan, započelo slaviti upravo na taj dan. Rimski crkva je, naime, običavala stavljati u svoj kalendar kršćanske blagdane na dane poganskih svečanosti kako bi odvratila narod od poganstva i njegovih običaja. Tako je na dan rimskog poganskog blagdana Rođenja nepobjedivog sunca, to jest na blagdan boga sunca Mitre koji se slavio 25. prosinca, stavila kršćanski blagdan Kristova rođenja. Nakon 21/22. prosinca, nakon zimskog solsticija ili sunčeva obrata započinje, naime, rast sunca, pa se ovim blagdanom odmah po tom solsticiju obilježavao početak novog života u prirodi. Namjesto Mitre, pobjednika tame, Crkva po završetku progona započinje na ovaj dan slaviti rođenje Isusa Krista, Mladog sunca što silazi s visina, Sunca pravde i Svjetla svijeta.

Ova religiozna simbolika sunca i svjetla, vezana uz slavlje Došašća i Božića, bremenita je porukama nade i života koje zahvaćaju duboke slojeve naše osobnosti, a mogu ih razumjeti i oni koje nazivamo "distanciranim kršćanima" jer se u mnogim elementima ne

mogu identificirati s kršćanskom pripadnošću, kao i mnogi naši sugrađani koji drukčije vjeruju. Ta nam simbolika poručuje kako se u najduljoj, najtamnijoj i najhladnijoj noći, usred bespuća i mraka bezizlaznih situacija i nevolja rađa novo svjetlo i – da proširimo božićnu simboliku - pojavljuje jedna nova zvijezda koja upućuje na rođenje Božanskog djeteta, djeteta koje je nositelj nade i putokaz prema novoj budućnosti, djeteta koje postaje začetnikom jednog novog svijeta i čije rođenje postaje klicom novog svjetskog poretka. Potrebno je samo gledati i slijediti tu zvijezdu te se upustiti u dijalog s neočekivano drukčijom i skromnijom pojavnošću Božjeg dolaska. Gluha noć i najtamniji trenutak tada postaju posljednjim trenutkom prije početka novog dana. Ako dopustimo da nas zahvati ova božićna simbolika, onda ta slika rođenja Isusa Krista kao novog svjetla može i za svakoga od nas postati izvorom nove nade i nove nutarnje snage. Svijet, koji nam se možda i u ovom trenutku čini da je prepušten beznadu i dezorijentaciji, može zadobiti novu perspektivu u kojoj shvaćamo kako nismo bespomoćna stvorenja, nego aktivni protagonisti izgradnje novih odnosa. Slobodni smo u odluci hoćemo li otvoriti svoja čula i svoje srce, hoćemo li otvoriti vrata svojih nutarnjih prostora da u njih primimo nepoznata namjernika koji se zove čovjek kao i mi, hoćemo li se otvoriti za nešto novo, neočekivano i nepredviđeno, želimo li surađivati na stvaranju novoga svijeta ili želimo pridonositi beznadu, pomutnji i kaosu svijeta. Božić je dobar trenutak da preispitamo svoja stajališta i svoja ponašanja. Promislimo o tome gdje u svom životu, u svom radu, u svojim odnosima širimo tamu, a gdje stvaramo pozitivno ozračje i gradimo istinske vrednote; gdje zatvaramo svoje oči i svoje srce pred izazovima koji traže naše zalaganje, a mi ih zaobilazimo premda u konačnici služe našem istinskom ljudskom rastu. Mi ne možemo mijenjati druge, mijenjati možemo samo sebe i zato je jasno kako možemo započeti mijenjati svijet najprije ovdje i sada, u prvom redu kod sebe i u svom najužem okruženju. Danas se možemo otvoriti Božjem dolasku i njegovu preobrazbenom djelovanju.

1.3. Božić i obiteljske tradicije

Božić je od svih kršćanskih blagdana onaj uz koji se veže najviše obiteljskih tradicija. Za Božić se obično obitelji nalaze na okupu, mlade obitelji posjećuju roditelje, članovi se skupljaju na obiteljske susrete i zajedničko blagovanje. U mnogim se obiteljima katkada desetljećima ili čak generacijama njeguju određene tradicije, koje su poprimile i ritualni karakter. Održavanje tih tradicija hrani obiteljsku povezanost i posreduje njezinim članovima osjećaj pripadnosti, povezanosti i sigurnosti. Obiteljska pak struktura, ukoliko odnosi u njoj dobro funkcioniraju, pruža pojedincu zaštitu, potporu i pouzdan oslonac u nevolji. Istraživanja su pokazala da čak i u dezolatnim obiteljima djeca bivaju manje oštećena postojećim stanjem i odnosima ako se održava barem dio obiteljskih tradicija kao što su primjerice zajednički obroci ili zajednički izleti. Osobe koje su same doživjele pozitivno iskustvo i prednosti zdrave obiteljske povezanosti, u pravilu se rado drže običaja koji jačaju i stabiliziraju obiteljsku pripadnost, te ih predaju u nasljeđe svojoj djeci.

Međutim, katkada ta obiteljska mreža može postati i zlatnim kavezom. Njegovanje obiteljskih tradicija i rituala koji hrane obiteljsku povezanost može stoga za neke osobe imati i gorak okus sredstva prisile i zadržavanja u ovisnosti o obitelji iz koje se potječe ili iz koje jedan od supružnika potječe. Iz toga se može razviti stanje koje postaje nepodnosivo i najčešće završava štetnim posljedicama za sve strane. Istinsko zajedništvo moguće je samo u slobodi, a obiteljski susreti koji tek hine zajedništvo i koji su izgubili autentičnost, postaju farsom. Samo onda kada članovi šire obitelji osjete kako se poštuje njihova sloboda i samostalnost, moći će doživjeti primarnu obitelj kao potporu u lijepim i siguran oslonac u teškim trenucima, a ne kao lanac koji ih neprestano vuče natrag. Ako zajedničko božićevanje šire obitelji zadovoljava potrebe samo jednog dijela njezinih članova, dok za ostale predstavlja teret, onda zaista treba dobro promisliti da li se želi nastaviti s takvom obiteljskom tradicijom. No, sigurno je kako se obiteljske predaje i rituali s malo mašte i dobre volje daju tako mijenjati i obnavljati da se sačuva i kulturna i obiteljska baština, a da se mlade generacije istodobno svojim eksperimentiranjem i izmjenama koje unose, osjete vrednovanima u svojoj slobodi i odraslosti. Božić

kao vrijeme istinskog susreta Boga i čovjeka poziva nas na to da učinimo sve kako bi naši susreti bili autentični, kako bi postali trenutcima iskrene blizine, radosti i uzajamne podrške.

1.4. Završni apel

Na kraju bih još jednom željela naglasiti: Nemojte zaboraviti da vaša slavlja trebaju više služiti vašim međuljudskim odnosima negoli prestižu! Pripremajući se za Božić, pitajte se o motivima svoga djelovanja: Zašto određene stvari činim i zašto neke druge ne želim činiti?! Neka vam ovo Došašće zaista bude vrijeme budnosti i vrijeme radosti! Nemojte si dozvoliti da vas drugi stavljaju u stresne situacije kojima više ne uspijevate vladati! Izrazgovarajte probleme koji vas priječe da uživete u blagdanskome slavlju! Razgovarajte i dogovarajte se sa svojim bračnim drugom i družicom kako želite oblikovati svoje blagdane! Katkada vam pogled dalje od vaših problema može pomoći da ih relativizirate. Možda u vaš novi životni program u perspektivi Adventa i Božića pripada i to da otvorite svoja vrata nekoj nepoznatoj sirotinji koja je pokucala upravo na vaš dom: bijednici, bez novaca, a žena pred porodom – scena iz betlehemske priče, a toliko ih je i danas ovoj sličnih. Možda na vaš Advent i Božić čeka netko iz vašeg okruženja ili kakva starica prognanica, koja se – iskorijenjena iz svoje sredine - u najdoslovnijem smislu riječi bori za život dostojan čovjeka. Možda možete otvoriti svoja vrata razvojačenom branitelju koji ne izlazi na kraj sa svojim traumama i svojom sudbinom, sa svojim razočaranjem i osjećajem kako je prevaren za svoju mladost i za svoj život. Neka vam ovo vrijeme posluži da proširite svoja obzorja u mnogom pogledu: da pročitate knjigu koja vas zanima, da se igrate sa svojom djecom praveći božićni nakit ako vas to zabavlja, da pjevate adventske i božićne pjesme i da slušate glazbu, da se odmorite i opustite, da dadete oduška svojim stvaralačkim sposobnostima! Sigurno je i pedagoški neprocjenjivo važno jedno: Što ste zadovoljniji, opušteniji, sretniji i plemenitiji vi sami, to će ljepše biti uz vas vašoj djeci! A Kristovo će spasenje tako danas po vama postati i za njih i za vas opipljivo.

2. POTICAJI ZA INDIVIDUALNI RAD I RAZGOVOR U SKUPINAMA

2.1. Razmislite svatko za sebe: Kako mogu oblikovati vrijeme Došašća, a da mi ono ne bude vrijeme stresa, nego pomoć i prilika za osobni rast i produbljivanje zajedništva s mojom obitelji, s Crkvom i sa sveukupnom ljudskom obitelji?

2.2. Pismeno odgovorite na sljedeća pitanja i zadatke!

2.2.1. Izaberite između ponuđenih ili sami navedite neki duhovni element kojim biste željeli obilježiti svoj Advent! Na primjer:

- odlazak na misu zornicu (jednom tjedno)
- pet minuta osobne molitve svaki dan ili zajedničke molitve s bračnim drugom/družicom ili zajedno sa svojom djecom
- čitanje nekog pobudnog štiva
- čitanje Novog zavjeta
- redovito sudjelovanje na nedjeljnim misama
- Božićna ispovijed
- duhovni razgovor
- (Vaš prijedlog)

2.2.2. Koji kulturni događaj vezan uz Došašće i Božić ne želite propustiti?

2.2.3. Koji Vam se karitativni čin u duhu Adventa ovog trenutka čini najprikladnijim i najhitnijim?

2.2.4. Razmislite o tome koji Vam je adventski i/ili božićni simbol posebno drag i zbog čega (npr. svijeća, anđeo, zvijezda, zvono, bor, špilja/štalica...)?

2.2.5. Postoji li neki adventski ili božićni običaj koji se njegovao ili njeguje u kraju Vašeg djetinjstva ili u kraju u kojem živite, a koji Vam je posebno znakovit?

2.3. Izmijenite u razgovoru u malim skupinama (po 3-6 osoba) one odgovore koji Vam se ne čine preosobnima!

Literatura:

V. ZAGORAC, *Krist – posvetitelj vremena. Liturgijska godina, štovanje svetaca, časoslov*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1996.

H. RESSEL, *Rituale für den Alltag. Warum wir sie brauchen – wie sie das Leben erleichtern*, Herder, Freiburg-Basel-Wien 1998.